

کاربرد واژگان زنانه در کتاب یکشنبه آخر از منظر زبان و جنسیت

دکتر علیرضا محمودی^۱

دکتر احمد سنچولی^۲

مهديه شيخ^۳

چکیده

شناخت زبان، به خصوص با توجه به نوع جنسیت افراد، از مقوله‌هایی است که در دوره معاصر مورد توجه محققان قرار گرفته است. رابین لیکاف برای نخستین بار مقوله زبان زنان را مطرح کرد و بعد از او پژوهشگران بسیاری به این مهم پرداختند. هدف آنان شناخت اختلافات زبان زنان و مردان بود. در این پژوهش که با هدف شناخت هرچه بهتر ویژگی‌های واژگانی زبان زنانه در آثار داستانی ادبیات پایداری صورت پذیرفته، تلاش گردیده تا به شیوه توصیفی - تحلیلی، یکشنبه آخر از معصومه رامهرمزی که از کتاب‌های خاطره‌نویسی دفاع مقدس می‌باشد، از منظر زبان زنانه در حوزه واژگان: دشواژه-ها، رنگ‌واژه‌ها، سوگندواژه‌ها، تشدیدکننده‌ها، تعدیل‌کننده‌ها، فعل‌ها و عبارات‌های فعلی، ترکیبات وصفی و عاطفی و واژگان صریح و ضمنی بررسی شود. در بررسی این آثار مشخص شد کاربرد مواردی نظیر: دشواژه‌ها، سوگندواژه‌ها، تشدیدکننده‌ها و واژگان صریح کاملاً منطبق با نظریه زبان‌شناسان است. اما کاربرد رنگ‌واژه‌ها، فعل‌ها و عبارات‌های فعلی، ترکیبات وصفی و عاطفی و واژگان ضمنی در اثر فوق به عنوان اثری زنانه چندان نمود نداشته است که این امر را می‌توان ناشی از حضور راوی در صحنه جنگ دانست.

واژگان کلیدی: زبان زنانه، واژگان، ادبیات پایداری، یکشنبه آخر، معصومه رامهرمزی

۱. مقدمه

یکی از موضوعات مطرح در فمینیسم و زبان‌شناسی تفاوت زبان زن و مرد است که این تفاوت در همه وجوه زبان قابل مشاهده است. با مطالعه آثار زنان این امکان به وجود می‌آید که بتوان جهان را از دریچه نگاه آنان تماشا کرد. در ابتدا تنها مردان جوهره مسلط در نوشتار بودند و در این مهم یکه‌تازی می‌کردند به گونه‌ای که نمونه‌ای از فعالیت‌های زنان در زبان مکتوب سراغ نداریم اما به تدریج «زنان دریافتند که زبان مردان برای بیان هدف‌ها و تفکراتشان متناسب نیست و برای بیان اهداف و تفکرات خود به زبان دیگری نیاز دارند. در آغاز این راه، زن نویسنده شانه‌هایش را از زیر بار رنج و ستم سالیان دراز سبک کرد و توفان‌های درونش را که در اثر بیدادهای مردان ایجاد شده بود مهار کرد و خشمش را به دست فراموشی سپرد و خود را در نوشته‌هایش فریاد زد و تمنای خود را در قلمش ریخت و به نوشته‌هایش منتقل کرد. وقتی زن نویسنده به نگاه و سپس به زبان زنانه دست یافت، متن داستان‌هایش نیز دگرگون شد. او نگرانی‌ها، دغدغه‌ها، تمایلات درونی و فیزیولوژی زنان را وارد نوشته‌هایش کرد و این نگاه را در قالب زبان زنانه عرضه کرد. او راه دشواری را طی کرد تا توانست از نگاه و زبان مردمحور فاصله بگیرد و زبان خاص و ویژه‌ای پیدا کند» (نجاری، ۱۳۹۴: ۱۲-۱۱) [۱].

رابین لیکاف نخستین کسی است که زبان زنانه را مطرح می‌کند. «لیکاف در کتاب خود به نام *زبان و جایگاه زن* (۱۹۷۵) دیدگاه جدیدی را در مطالعات زبان‌شناسی ارائه کرد و موضوع از یادرفته تفاوت‌های میان زبان زنانه و مردانه را مطرح کرد. لیکاف (۱۹۹۰) ادعا کرد مردان تمایل دارند فعالیت‌های پیش پاافتاده و آنچه را که در شأن خود نمی‌دانند، به زبان نسبت دهند. وی در

۱- استادیار رشته زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه ملی زابل.

۲- استادیار رشته زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه ملی زابل.

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه ملی زابل.